

Yeni Bir Anayasayla Şahlanıp;
Ayağa Kalk ANADOLU!...

-İnsana yaraşır, Yaşanılabılır ve Öngörülebilir bir toplum modeli-

Ali Rıza Malkoç

Yeni Bir Anayasayla Şahlanıp;

Ayağa Kalk ANADOLU!...

Ali Rıza Malkoç

Basım Tarihi: 1. Baskı, Ankara, Ekim 2023

ISBN: 978-625-6874-84-8

Gülnar Yayınları Sertifika No: 46546

Bulut Dijital Matbaa Sertifika No: 48120

Genel Yayın Yönetmeni: Sevde Sarıtaş

Yayın Koordinatörü: Hatice apar

Kapak Tasarım: Feyyaz Malkoç

Mizanpaj: Hatice apar

© ALİ RIZA MALKOÇ, 2023

© GL NAR YAYINLARI, 2023

Tüm hakları saklıdır.

Bu yayının hiçbir bölümü yazarın yazılı n izni olmaksızın,

Herhangi bir şekilde yeniden üretilemez,

basılı ya da dijital yollarla çoğaltılamaz.

Kısa alıntılarda mutlaka kaynak belirtilmelidir.

Gülnar Yayınları Sertifika No: 46546

Telif hakları © Gülnar Yayıncılık'a Aittir

Gülnar Yayınları

İzmir 1. Cad. No: 9/14 (Halil Bey İş Merkezi) Kat:4 No:14

Kızılay – ankaya / **ANKARA**

www.gulnaryayinlari.com

gulnaryayinlari@gmail.com

+90 (532) 375 60 88

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında	5
İlk Söz	9
Ayağa Kalk Anadolu	12
1. Bölüm Anayasa Önerisi	31
2. Bölüm Denemeler	155
3. Bölüm Özdeyişler	177
4. Bölüm Alıntı Yazılar ve Sözler.....	187
5. Bölüm Zihnin ve Kalbin Gıdası Olarak Önerilen Kaynak Kitaplar.....	197

Yazar Hakkında

Ali Rıza Malkoç

1965 yılında Samsun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Samsun'da tamamladı. Teknik Lise Elektrik bölümünden mezun oldu. Yükseköğrenimini Eskişehir Anadolu Ü. İktisat Fakültesinde tamamladı. Kısa dönem askerlik görevinden sonra, Samsun ve Bursa'da medya, eğitim, bilişim ve iş dünyası kuruluşlarında 25 yıl görev yaptı. 1999 yılında, ilk internet haber sitelerinden Mailgazete'yi yayınladı, 13 yıl sonra devretti. Küçük yaşlardan itibaren edebiyatla, bilimle, teknolojiyle ve şiirle ilgilenmeye başlamış olmasına karşın yaklaşık 40 yaşında hece şiiri yazmaya yöneldi. Ozan Sentezi'nin yardımıyla da geleneksel şiiri öğrendi. Ayrıca okuduğu kitaplar aracılığıyla kendini geliştirdi ve bilgisini pekiştirdi. Ali Rıza Malkoç geleneksel bir usta-çırak ilişkisinde yetişmemesine karşın Kuddusî (1760-1848), Everekli Seyrani (1807-1866), Deliktaşlı Aşık Ruhsatı (1836-1912), Narmanlı Sümmani (1860-1915), Daimî (1932-1983), Sefil Selimi (1933-2003), Ozan Sentezi (1962-) gibi âşıkları/şairleri kendisine usta olarak kabul etti. Ali Rıza Malkoç'un şiirleri çeşitli gazete, dergi, web sitesi ve araştırmalarda aktarıldı. Ali Rıza Malkoç'un şiirlerine ilişkin 3 üniversitede

lisans bitirme tezi ve 1 üniversitede yüksek lisans tezi çalışması yapıldı.

Şahin Çahan (2007), KTÜ Fen Edebiyat Fakültesi/ Tuğba Özdiñç (2010), Konya Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi/ Ahmet Demircan (2010) Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi tarafından bitirme ve yüksek lisans tezleri hazırlandı. Şiirleri akademik makalelere konu oldu. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Dr. İsa Sarı'nın <https://www.isa-sari.com/yasayan-bir-halk-sairi-ali-riza-malkoc-malkoc-ali/> sayfasında hakkında yazdığı araştırma yazısı; Gazi Kitabevi Yayınlarından çıkan, “Sazın ve sözün sultanları, Yaşayan Halk Şairleri II” kitabında yayınlanmıştır.

Yayınlanmış Eserleri:

Türküler Bizi Söyler 1/ 2004

Türküler Bizi Söyler 2/ 2005

Duygular Dillensin Diye/ 2006

Yaşam Merdiveni /Temmuz 2018

Yaşam Donanımları / Ağustos 2018

En Güzele Yürümek / Şubat 2019

Hukuk Aşkı / Haziran 2019

Güzergâh Arayışı / Şubat 2020

Kitap İnceleme Yazıları / Mart 2020

Nostalji Harmanı / Nisan 2020

Organize Toplum / Mayıs 2020

Anadolu Ortak Aşk Medeniyeti / Eylül 2020

Adalet Sevdam Benim / Aralık 2020

Bu Şiirde Özne Sensin / Şubat 2021

MutluKöy / Haziran 2021

Özdeyişler / Haziran 2021

Suya ve Sabuna Dokunan Yazılar/Haziran 2021

Türküler Bizi Söyler Şarkılar Bizi Özler /Ağustos 2021

Aşçı Tohum ve Maya / Ocak 2022

Ve insan Uyanınca / Nisan 2022

Kurgusal Mektuplar / Temmuz 2022

Bahar Esintileri/ Kasım 2022

Ayağa Kalk Adalet / Şubat 2023

Hece Hece Şiir Dünyam / Mart 2023

Ayağa Kalk İnsanlık / Haziran 2023

Özlem Yüklü Anıların izinde / Ağustos 2023

Hüseyin Karakoç, Burhan Tarlabası ve Bilal Kırbas tarafından 10 şiiri türkü formunda bestelendi. 2023 yılı itibarıyla yaklaşık 500 hece şiiri bulunmaktadır. Toplumsal içerikli makale ve özdeyişleri, farklı web siteleri ve sosyal medya ortamında yayınlanmaktadır. Felsefe, psikoloji, sosyoloji, mantık, hukuk ağırlıklı yayın ve tüm yazılı çalışmalar ilgi alanına girmektedir. AR-GE, ÜR-GE, inovasyon, iç denetim, kurumsal gelişim, kalite, verimlilik ve planlama da ilgi, bilgi ve uygulama alanları arasındadır. Kitap okurluğu ve yazarlığının yanında; yayınevlerine, yazarlara, ilgi alanları dahilinde redaksiyon, son okuma hizmeti vermektedir.

İlk Söz

2019 yılında yayınlanan, “**Hukuk Aşkı**” adlı kitabımda, bir anayasa öneri metnim de vardı. Diğer kitap çalışmalarımda ise buna ilave ve düzeltmeler yaptım, geliştirdim.

Okumakta olduğunuz 24. kitabımda ise daha detaylı, kabul edilebilir, sürdürülebilir bir anayasa önerisi hazırladım. Birlikte yaşamın ortak mutabakatını, anayasayla sağlamış olsak da elbette yeterli değildir. Diğer yasalarla, tabana yayılmış adalet ruhu ve hukuk bilinciyle desteklenmelidir.

Farklı alanlara özel yazılmış kitaplarımla ise bu ilave desteği sağlamaya çalıştım.

Anayasa önerisi hazırlama sürecinde; yoğun araştırma, inceleme, okuma ve gözlemler yaparak; hakkaniyet, meşruiyet ve evrensellik kapsamını genişletmeye özen gösterdim. Farklı ülkelerin anayasalarını inceledim. Doktora ve bitirme tezleri okudum. Diğer anayasa önerilerini de inceledim. AİHM, AYM ve Yargıtay kararlarını okuyarak; ortak ve ortalama toplumsal sorun ve çekişmeleri tespit etmeye çalıştım.

Mevcut anayasadan, diğer önerilerden farklılık oluşturan temel nitelikler; hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, temsilde adalet, yerinden yönetim, güçler ayrılığı, yargı bağımsızlığı, hukuk güvenliği, hukukun üstünlüğü/bağlayıcılığı/saygınlığı ve evrenselliğini sağlamaktır. Şeffaflık,

sürdürülebilirlik ve denetlenebilirlik ön plandadır. Unutulan veya eksik kalan bir detay varsa, anayasanın ruhuna olumsuz etki yapamayacak ve kanunlarla telafi edilebilecektir. Teklifim kodifiye edilirken de düzeltilbilir.

Anayasalar, bir toplumun güvenliğini, garantörlüğünü, huzurunu, devamlılığı, barışı, düzeni sağlayan en temel metinlerdir. Elbette ki ihtiyaç olduğunda değiştirilebilmelidir. Öncelikle anayasa; tüm toplumun içselleştirdiği, yanında taşıdığı, bazı kısımlarını ezberlediği, pano yapıp duvara asabildiği nitelikte ve içerikte olmalıdır.

Yaklaşık üç yüz yıl önce hazırlanan ABD anayasasındaki prensip kararı, dikkate değer bir mantığın ürünüdür. “Dış baskılardan, içimizdeki sorunlardan kalıcı olarak kurtulmak için, güncelliğini kaybetmeyen bir anayasa yapalım” niyetiyle yola çıktıklarını okumuştum bir eserde. Ve topluma çağrılarını şöyleydi: “Eli kalem tutan, cebinde kâğıdı olan, akıl yeterliliği tam olan herkes, dili döndüğünce, anayasada neler bulunması gerektiğini yazsın ve göndersin.” Bu çağrı üzerinde binlerce öneri toplanmış ve değerlendirilmiştir.

Kitabı okuduktan sonra, ilave öneri, düzeltme, eleştirileriniz, yorumlarınız olursa, yeni baskılarda dikkate alınacaktır.

İçerikte yalnızca anayasa önerimiz yoktur. Denemeler, özdeyişler, alıntı söz ve yazılarla; amaç ve ideallerimi, genişletmeye ve gerekçelendirmeye çalıştım. En son bölümde ise, sürekli güncellediğim önerilen kaynak eserler listesini bulacaksınız.

“Yüzlerce anayasa önerisi var, bizimki ne işe yarayacak?” diye düşünmek, irade ve kararlılığımızı baştan devre

dışı bırakmak olur. Eser yayınlanıp dağıtıma çıktığında, yazarı ve okurları tarafından gerekli makam ve kurumlara iletilecektir. Demokratik, laik, sosyal hukuk devletinin kalıcı temelleri; ancak toplumsal ve ortak bilinç hareketiyle atılabilir.

Yeni dönem kitap serimizde; önce “Ayağa Kalk Adalet” sonra “Ayağa Kalk İnsanlık” ve devamında “Ayağa Kalk Anadolu” diyerek kutlu yürüyüş ve insani arayışımızı sürdürüyoruz.

Kısa ve öz anlatımlarla, çalışmamıza katkılarınızı bekler, esenlikler dilerim.

Samsun, 10.09.2023

Ali Rıza Malkoç

arm.web.tr

armalkoc@gmail.com

Ayağa Kalk Anadolu

Hakikatin olur mu hiç, eni-boyu, sađı-solu?
Adalet ve dürüstlüktür, Őeffaflıktır ilk sembolü
Bilim, kültür ve sanattır, uygarlığımızın yolu
...Ne ararsan var fazlası, öbek öbek, dolu dolu
...Hak etmediđin yerdesin, ayağa kalk Anadolu!

01

Nice medeniyetlere, alan atın kucadında
Kimi zengin, kimi garip, ama mutluydu ađında
Destanlarla, deyiŐlerle, huzur bulduk otađında
...Akordumuz, melodimiz, hep insanlığa dokulu
...Şimdi pek duyulmaz sesin, ayağa kalk Anadolu!

02

Renklerin ve desenlerin, örnek idi yeryüzünde
CoŐkuya ortak olanlar, hem de paydaŐtı hznde
Zulümden Őerden kaanın, bir liman idi gözünde
...Kendi kendine yeterdin, hiç olmadın gücün kulu
...Bylendi mi nefesin, ayağa kalk Anadolu!

03

Erenlerin, bilgelerin, hak uđruna gidenlerin
Yolunu aydınlatırdı, mazideki nağmelerin
BymŐtn ve kldn, belki de dar gelir yerin
...Dilsiz, sađır ve kr mdr, yoksa yorgun ve uyukulu
...Mazeret retmeyesin, ayağa kalk Anadolu!

04

Din, ahlak doğuruyordu, haklı olmaksadalet
Şimdi ise ne yazık ki, olmuş aparat ve alet
Nasıl kalkar üstümüzden, bu miskinlik ve atalet?
...Dağların yeşil gözlüdür, ovaların mis kokulu
...Kilitli değil kafesin, ayağa kalk Anadolu!

05

Ses düşer söz yükselirdi, mânâlar aşka gelirdi
Ölçü, kıyas, vicdan ile, çoğu haddini bilirdi
Mantık göğe mi yükseldi, kriterler mi delirdi?
...Niyetimiz halis ise, bu kimin neyin akılı?
...Kökleri derin ülkesin, ayağa kalk Anadolu!

06

Biz kalkarsak o da kalkar, bizden beklenir ilk adım
Bu toprağın tüm canları; diler duyulsun feryadım
Özgürlük ve dayanışma, eşitlik olsun muradım
...Adalet esir kalmasın, demokrasi boş kurgulu
...Biz geldik sen neredesin, ayağa kalk Anadolu!
...Belki ki yerküredesin, bağrın nice ana dolu!

07

Samsun, 15.08.2023

Ali Rıza Malkoç

Hukuk Bilinci, Anayasa beklentisi ve Toplumsal Sorumluluğumuz Adına;

Yürürlükteki Anayasa metnine, bir yurttaş olarak önerilerim ve gerekçelerimdir

Hakkımızı kullanırken, hak ararken, hak ve fiil ehliyetimizin sınırlarını belirlerken; yerel ve evrensel hukuk kuralları hakkında öncelikle ön bilgi edinmemiz gerekiyor. Tüm teknik ve uygulama detaylarını, bu işi meslek olarak icra edenlere havale edebiliriz.

Tek kişi olarak yaşıyorsak zaten kendi yaşam tarzımız ve beklentimize göre kural koyup yaşamaya devam edebiliriz. Fakat bir aileysek, bir apartmanda yaşıyorsak, caddede yürüyorsak, bir markete alışverişe girmişsek, araç kullanıyorsak, bir işyerinde çalışıyorsak, bir kurumda eğitim görüyorsak, bir seçimde aday isek veya oy kullanıyorsak, yurt içi veya yurt dışında bir seyahate çıkmış isek; zorunlu olarak yapmamız ve yapmamız/uymamız gereken kurallar bizi bekliyor demektir. Bunlardan dolayıdır ki, yaşanabilir bir toplumda hukuk bilinci ve adalet duygusu öncelikli olarak yer edinmesi zorunludur.

Bu alandaki okumalarımın edindiklerimi mevcut bilinç ve birikimimle harmanladığımda hukukun tanım

aralığını, niteliğini ve önemini şöyle betimleyebilirim: **Hukukun üstünlüğü, bağlayıcılığı, saygınlığı, açıklığı, bağımsızlığı, genelliği, tarafsızlığı, evrenselliği, önceliği, öncülüğü, özerkliği, pozitifliği, üretkenliği, sürekliliği, kurumsallığı, hakkaniyeti, toplumsallığı, uzlaşmacılığı, ıslahatçıları ve meşruiyeti** dikkate alınmaz ve uygulanmazsa, toplumsal alanda hukuk, oyun dışına çıkarılmış olur. Birçok kitabımın ideali, beklentisi, atmosferi ve özlemi bu öğreti ve ilkeler üzerine bina edilmiştir.

Adalet kavramı üzerinde de biraz durmak gerekir. Adalet duygusu ve gerçeği öyle bir güçtür ki; devletin, savcının, hâkimin, avukatın ve sanığın da üstünde ve hepsine aynı yakınlıkta, sıcaklıktadır. Hepsinin üstündedir. O bir ışıktır, şaşmaz bir terazidir adalet. Vicdanın özü, muhakemenin gözlüğüdür. Aklın besini, bilincin saklama kabıdır. Adalet, insanlığın mayası ve yol haritasıdır. Evrenin iskeleti ve mihenk taşıdır.

Adaletle doğup, adaletle uyanıp, adaletle yaşayıp ve adaletle hükmedip, yürüyerek göçenlere yürekten selam olsun!

Adalet ve hukuk bilinci, belirli bir genel eğitimin devamında tamamlayıcı olarak düşünüldüğünde daha verimli ve kalıcı olabilir.

Öncelikle önemseyerek, merak ederek, ihtiyaç hissedererek hukuk alanında genel bir eğitime ihtiyacımız var.

“John Potter Stockton’a göre anayasalar; **insanların çılgınlık anında kendilerini öldürmemeleri için, akıllı anların da kendilerini bağladıkları zincirlerdir**”⁽¹⁾ Ne kadar mantıklı, tutarlı ve yalın anlatım değil mi? Yasa yolu ile frenleme, denge, denetimin en kısa anlatımı budur.

Yani demokrasi ile özgürlükleri savunurken, anayasacılıkla yetkileri sınırlamayı da ihmal edemeyiz.

Sayın **Özbudun** bu durumu kitabında oksimoron olarak tanımlamaktadır.

"Bir halk, her zaman anayasasını gözden geçip, düzeltme, ıslah etme hakkına sahiptir. Bir kuşak, gelecek kuşakları, kendi yasalarının hükmü altına alamaz. Condercet"⁽²⁾ sözü de mantık, tarih ve hukuk bilincimize yeni ufuklar açıyor.

Bir ülkede, bir kentte yaşıyor olabiliriz. Evrensel hukuk normları hakkında genel bilgi edinmek yaşamımızı daha anlamlı, verimli, huzurlu ve kolay kılacaktır.

Yargı reformunun, hukuk devriminin ilk adımı / başlangıcı; toplumun hukuk zihniyetinin, bilgi birikiminin dönüşmesi, gelişmesi ve uygulanması gerekmektedir. Ne istediğimizi belirleyemiyorsak, sunulana itiraz etme hakkımız da zayıflar.

Millet egemenlik hakkını; yalnızca meclis, hükümet karar ve uygulamalarıyla kullanmıyor elbette. Yargı da bu egemenliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Fakat erkler ayrılığını ihlal ederek "jüristokrasi" ye de dönüşmemelidir. Bu çekince ile ilgili de bir alıntı yapalım.

"Bu bağlamda anayasa yapmanın anlamı, siyasetin hukuki çerçevesini çizmektir. Carl Schmitt, yasaların yargısal denetiminin, siyaseti hukukileştirmek yerine, yargıyı siyasetleştirilebileceğini de ileri sürmüştür"⁽³⁾

Bu çalışmadaki öncelikli amacım; hukuk felsefesi ve mantık yöntemleri ile akıl yürütmektir. Bir medeniyet ideali ve beklentisini beslemektir.

Bu amaçla; 2010’da değişikliğe uğrayan, 2017’de anayasa referandumuyla sistem değişikliğine giden, T.C. Anayasası hakkında bir yurttaş olarak, benim de tespit ve önerilerim olacaktır. Bu yasa metinleri, statik, durağan değer ve kavramlar içermiyor. Hazır bulmadık. Hiçbir yerden aynen taklit de etmedik. İhtiyaç ve problemlere göre güncellendi. Kimileri mutlu ve tatmin oldu, kimileri gereksiz buldu, kimileri kabul edilemez buldu.

Ceketinizin cebinde, tam kalbinizin üstünde taşıyıp, sıkça başvuracağınız; özgürlükçü, adil, barışçıl, katılımcı, çoğulcu, sosyal adaletçi, bir anayasa önerisi hazırladım. Buna benzer bir sistem, zamanında **geliştirilebilse ve uygulansaydı**; ne **27 Mayıs** olurdu, ne **12 Mart** olurdu, ne **12 Eylül**, ne **28 Şubat**, ne **27 Nisan**, ne de **15 Temmuz**. Çünkü temsile adalet, sosyal adalet, denge, denetim ve gözetim mekanizmaları, çok güçlü, kalıcı ve verimli tasarlandı. Sağduyulu, sabırlı, serinkanlı ve sistematik hareket ederek, bu yolda yürümek gerekiyor. Önerdiğim sistemin, referandum ile en az **%85** oran ile kabul edileceğine inanıyorum.

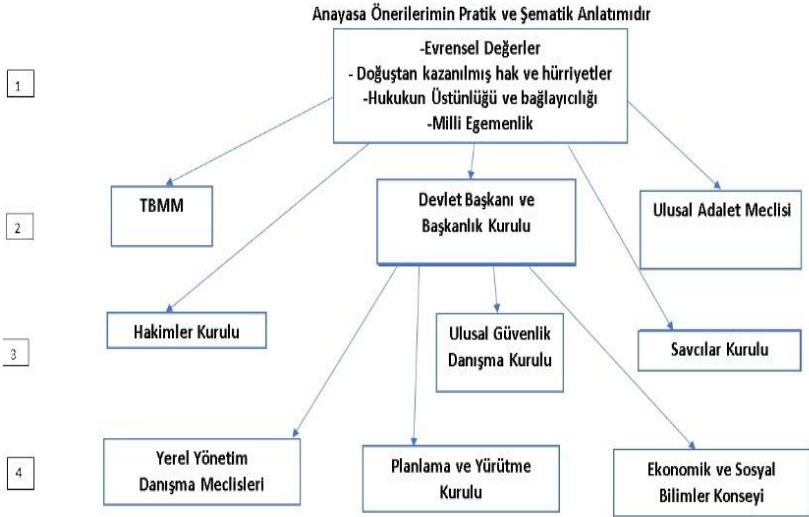
“Filozof R. W. Emerson (1804 – 1864) çağının Amerika Birleşik Devletleri’nin siyasal-toplumsal durumunu anlatmak için, “okuma yazma bilip de üst cebinde, yeni bir toplum taslağı taşımayan hiçbir kimse yoktu” ⁽⁴⁾ demiştir. Şu 200 yıl önceki, katılımcı girişken, felsefi, demokratik adalet ruhuna bakar mısınız?

Mahcup oldum, kendimden utandım doğrusu. Zira bir yurttaş olarak ben böyle bir girişime ancak 55 yaşımdan sonra yönelebiliyordum.

Ben de buradan hareketle, içerisinde anayasa önerimin de bulunduğu, 398 Sayfalık **Hukuk Aşkı – Yeni Bir Anayasa Özlemi-** adlı kitabımı yayınlamıştım. Bu kitapta o öneriyi daha da geliştirerek sunuyorum.

Detayları kitaba havale ederek, özetle şunu belirtebilirim: 7 kişilik Başkanlık kurulu olan, tüm üyelerinin seçimle belirlendiği, kararların oy çokluğu ile alındığı, seçimde en çok oy alanın Başkan seçildiği, bir başkanlık sisteminden yanayım. Partisi ile bağını koparmış, seçim barajı %3'e düşürülmüş bir sistemin, temsilde adalete daha uygun olduğuna inanıyorum. Güçlü bir TBMM yapısı yasama organı olarak görev yapacaktır.

Tam bağımsız ve tarafsız Yargı ise, erkler ayrılığı ilkesine göre, Ulusal Adalet Yüksek Meclisince şekillenecek ve denetlenecektir. MGK'da Ana muhalefet Partisi Genel Başkanı ve TBMM Başkanının da bulunması toplumsal mutabakat ve özgüveni artıracaktır. Adalet Bakanlığı yerine; Haklar ve Özgürlükler, Arabuluculuk Bakanlığı kurulmasını öneriyorum. Önerimin şematik anlatımı aşağıdaki gibidir:

Bu metin, müzakereci, uzlaşmacı, esnek demokrasi öğreti, öneri ve öngörüsüyle hazırlanmıştır. Amaç, argümantasyon tekniği ile farklılıklar havuzuna bilgi üretmektir. Demokratik bir hak olarak, yönetimlerin iradelerini sınırlayan, bireysel temel hak ve özgürlüklerin garantörü anayasadır.

Tüm vesayetlerden arındırılmış; anayasal yurttaşlık/yurtseverlik tanımı ve kabulü, toplumun kalıcı kenetlenmesini sağlayacaktır. Özgürlük, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi evrensel normların himayesinde oluşacak bir anayasayı kolay kolay değiştirmeye ihtiyaç duyulmayacaktır.

Bir araçta motorun ürettiği hareket enerjisini, dört tekerere dengeli dağıtamazsak, araç ya kilitlenir durur ya sağa çeker ya sola çeker veya kaza yapar. Hele frensiz bir araç bütünü risk demektir.

Denge, denetim, gözetim, fren, müzakere, güvenlik, adalet, bireysel tercih ve ortak irade... Bu tür zorunlu değerlerden; istikrar ve kararlılık adına vazgeçemeyiz. Bunlar varsa zaten huzur, istikrar ve güven vardır.

Anayasaya ilave ve düzeltme olarak aşağıda sunduğum önerilerimde teknik olarak çelişkiler/noksanlıklar olabilir. Ham nitelikte sunulan, iyi niyet girişimi olarak düşünülmelidir.

Toplumda bir inancın, tekçi bir düşüncenin, bir politik tercihin / kısmi gücün kazanında yoğrulan anayasa metinleri; yamalı bohçaya dönmüş ve/veya sadece onaylayanların kabulüne mazhar olmuştur. Politik çoğunluğu sağlasanız da ittifaklara muhtaç olabiliyorsunuz işte.

Bu da doğru tercihtir belki ama noksandır. Tam ittifak, milletin tamamıdır. Hepsi oy vermese de milletin tamamına yakınının özümseyeceği bir metin geliştirmek, sosyal bir sorumluluktur.

Partilere, etnik kimliklere, dinlere, tarikat ve cemaatlere ayrılıp birbirinden bağımsız şekillenen topluluklar/yığınlar; ortak bir millet kimliği oluşturamazlar. Kâğıt ve yasa üzerinde kalır bu birliktelik ve tartışmalar, her zaman her alanı kapsar.

Önerilerimin, uzman bir kurulun çalışmasıyla daha kabul edilebilir bir şekil alacağına inanıyorum. Öneri ve ekleme cümlelerde çelişki olabilir, farkında olmadan bütünlüğü bozabilir. Tüm tadilat ve tamirat işlemlerinde de aynı durum geçerli değil midir?

Anayasa maddelerini ne kadar çok anlaşılır ve yalın bir dille, talepleri karşılar içerikte yazarsak; ihtilaflar, çatışmalar azalır, şerh, içtihat, itiraz ve yorum enflasyonunun da önüne geçmiş oluruz.

Hantal ve destan gibi uzun olmasa da **kazuistik** (ayrıntılı, düzenleyici) bir anayasa metninden yanayım. Kısa olması sorunları, ihtilafları azaltıyor mu ki? Bu bir kültür, bakış açısı ve niyet sorunudur. Anayasanın kısa olması, bize zaman ve değer kazandırmıyor. AYM, Yargıtay, Danıştay ve AİHM kararları, ihtilaflar sonunda alınıyor değil mi? Tüm yüksek yargı kararlarını, akademik tezleri bir araya getirseniz beş milyon sayfadan fazla olur. Demek ki, kanunların, anayasanın kısa veya uzun olması, okuyana, hüküm kurana ve yorumlayana zaman kazandırmıyor.

Önermelerimde, devletin en üst yönetim organlarında çoğulcu, katılımcı bir temsil amaçlanmıştır.

Denge, denetim, fren ve uzlaşma mekanizmaları önemsenmiştir. İhtilaf ve uyuşmazlıkları en aza indirmek öncelikli amaç kabul edilmiştir.

Mademki anayasa; hukuki normlar hiyerarşisinin en tepesindedir. En kapsamlı, en genel, en anlaşılır ve kabul edilebilir içerikte ve nitelikte olmalıdır.

“Söz büyüğün, para zenginin, güç muktedirin, hak güçlünün” gibi yanlış yaşam tercihinden sıyrılmamız gerekiyor. Eşitlik, özgürlük, hak, hukuk, adalet, dayanışma, insanlık gibi değerler ve arayışları tam oturmamış olsa da devletlerden önce de vardı. Bu nedenle, bunlar devamlılık arz ediyorsa, devletin bir hükmü/anlamı vardır. Devlet adına bu kalıcı değerleri çığneyip geçemeyiz.

Hakimiyet; yasama, yürütme ve yargı erkiyle, milletinse; milletin bir ferdi olarak, yasa önerisi hazırlayabilmek için, bir ön izin ve diploma formasyonu gerekmiyor olmalıdır.

Her görüş, öneri ve beklentiyi; bilimsel kriterlere uygun, demokratik kurallara bağlı, etik, estetik ve mantık ilkeleriyle uyumlu bir formatta dikkate almamız gerekiyor.

Bugüne dek yapılan anayasaları, genelde “Aslî kurucu iktidar” vasfı ile darbe yönetimleri şekillendirmiştir. İlgili maddelerle de korumuşlardır. Yasama organımız olan TBMM’deki 600 milletvekili karar birliğine varsa da mevcut anayasayı tamamen (ilga) değiştiremeyeceği değişik kaynak kitaplarda yazılmaktadır. Yani TBMM, şekli/kararı/sayısı ne olursa olsun “Tali kurucu iktidar” kabul

edilmektedir. Bu durumu bir yurttaş olarak, mantığıma ve adalet arayışıma, anlayışıma kabul ettirememekteyim. Daha iyisine layık isem, niye ben ilelebet bir darbe anayasasına mahkûm kalacağım ki? Daha iyisini yapma hakkı, her zaman yasa dışı darbe yapanların mı olacak? Darbe yapanların, daha iyisini getireceğinin bir garantisi var mıdır sizce?

“Hakimiyet, kayıtsız ve şartsız milletindir. Millet, bu iradesini; yasama, yürütme, yargı erkleriyle kullanır” diyoruz da darbecilerin anayasa yapma iradesinden neden daha üst seviyede olamıyoruz?

Bunun açıklamasını, mantık ilkeleri, hukuk teorisi ve hukuk felsefesi ile yorumlamak gerekmez mi? 80 milyon bir araya gelse ancak tapu kanunu yapabilecek, darbeyle sözde asli kurucu iktidar kisvesine bürünenler, yeni anayasayı istediği gibi şekillendirecek, milletin başına sorun edecek. Buna neden gönülden razı olayım ki?

Şimdi felsefi olarak “asli kurucu iktidar” ve “tali kurucu iktidar” anlayışı hakkında biraz kafa yoralım.

Yeni bir darbeci dönem gelip, önceki darbecilerin anayasasını ilga ettiğinde, haklarında kanuni bir işlem yapılabiliyor mu? Hayır. Demek ki darbe anayasasının değiştirilemez, kanuni bir dayanağı, vicdani bir tutamağı, toplumsal bir kutsallığı yoktur. Darbe hukukuna; hukuk teorileri ve normları arasında, kendisine alan açma fırsatı verilmemelidir. “Hakimiyet Milletindir” temel yaklaşımını geçersiz kılmaya kimsenin hakkı olamaz.

Adalet, herkese hakkı olanı vermekse, hak ettiğimiz, sonsuza dek yamalı bohça bir anayasa mıdır? Geçmişteki politikacıların ağır kusur ve ihmali sonucu, fiili, zorunlu bir durum olarak ortaya çıkan, sisteme müdahalenin ürünü

olan; demokrasi, kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü yönünden sorunlu olan, bir toplum sözleşmesine niye mecbur kalalım ki?

Hukuk devleti vasfı ile, hukukun üstünlüğü ilkesiyle hazırlanmışsa bir metin, değiştirilmeye açık olmalıdır. Zoraki dayatılan ve tabulaştırılan metinler, nikahsız çocuk hükümüne düşer.

Bilim kriterleri de “**kimse benden daha iyisini yapamaz**” ön kabul ve yargısını geçersiz kılar. Anayasa yalnız siyasi iktidar/silah gücüyle şekil verilecek bir hukuki belge değildir.

Teolojik, mitolojik, etnik ve ideolojik beklentiler de baskın çıkmamalıdır bu sözleşmede.

İhkak-ı Hak yoluyla, oldubittiyle hazırlanan, milletin çoğunluğuna rağmen, toplumsal bir sözleşme uygulanabilir değildir.

Toplum bireylerinin, kendi aralarında bir sözleşme, muhtabakat geliştirmeden, devlet tüzel kişiliğiyle anayasa gibi üst bir hukuki norm geliştirmelerinin çok zor olduğunu da bilincindeyim.

Yasa hazırlayan otoritenin, toplumsal hakkeş hesabı yanlışsa, teokratik tabanlı bir dayatmadan ne farkı kalır?

Devlet aygıtı; olanı gözlemlemek, tanımak, anlamak, geliştirmek ve kabullenmek zorundadır.

Pozitif ve normatif hukuk kriterleri arasında; “en ideal anayasa, cunta marifetiyle yapılır(!)” diye zimmi veya aleni bir madde var mıdır? Olmalı mıdır?

Birey iradesinin, arzu, beklenti, yorum ve önerisinin hiç mi bir değeri yoktur? Genel toplumsal mutabakat metni statüsündeki anayasayı; kiminle, kim için, niçin hazırlıyorsunuz? Devlet, millet kaynaşması, güven, düzen, hak, özgürlük, adalet ve benzeri gerekçelerle değil mi? Peki bu sözleşme tek taraflı, gıyaben, re'sen geçerlilik kazanabilir mi?

Halk oyuyla yasal statü kazandırmakla iş bitmiyor. Garsonun getirdiği her yemeği, aç olduğumuz için yemek zorunda kalıyoruz. Tek tarafın baskın olduğu sözleşmeler; ceza ve icra ihtarnamelerine benzemektedir.

Dile getirilen şu gerçek, tespiti cesaretimi, azmimi, umudumu, moralimi güçlendirdi:

“Anayasa, topluma ait, hayati bir karardır. Hukukçulara terk edilemez. Anayasanın yapımı değil, yapılmış bir anayasanın yorumlanması, hukukçulara ait bir iştir.”⁽⁵⁾

Tabi buradan şu yorumu çıkaramayız; “mahalle bakkalı, müteahhit milletvekili, anayasal bir beklenti, öneri ve yorum yaparken, hukukçular suskun kalmalı” diyemeyiz elbette.

Kimlerin anayasa önerisi sunabileceğini, aşağıdaki öneri metnimde detaylandırımdım.

Yetkisini, gönül rızası ve iradesiyle halktan almayan, istediği zaman devre dışı bırakamayan, kaynağında, mutfağında millet iradesi olmayan, millete yaslanmayan bir yasal metin, ortak ve kalıcı toplumsal mutabakat sözleşmesi olamaz. Dolayısıyla darbe şartlarında hazırlanan, “bir an önce gitsinler” düşüncesiyle onay verilen ve aktörlerinin

yargılanıp ceza aldığı bir metin; tam demokratik bir anayasa kabul edilemez. **Benim de hukuk felsefem budur.**

Hukuk felsefesi ve teorisi hiçbir kişi veya kurumun tekelinde değildir. Bilimsel bakış bunu gerektirir.

Bir söz vardır hani; “**mademki herkes ettiğini bulacak. İyilik edin o zaman**” Bu sözü, toplumsal ilişkilerde ilke edinmemiz gerekiyor.

Diyalog, uzlaşma, müzakere, arabuluculuk, orta yol ilkeleleriyle, barış, esneklik, dayanışma ve bütüncül bakış ülküsüyle, “yöntem, norm, nosyon” geliştiremiyorsak, ismin, tercihin, tanımın, niyetin, hedefin ve ulaşılanın hiçbir anlamı/değeri kalmıyor ki. Sonuçta bu kumaştan nasıl bir elbise çıkıyorsa, demokratik usullerle değerlendirmek zorundayız. Hukuk bilinci ve anayasa devrimi, milletin vicdanında yeşerip, büyüüp gelişmeli.

Sayın Prof. Dr. **İbrahim Ö. Kaboğlu**, Meksika başkanlık modelinin nasıl “Patronlu Başkanlığa” dönüştüğünü, erkler ayrılığının kâğıt üzerinde kaldığını vurgulamaktadır. ⁽⁶⁾ Bu tür olumsuz örnekleri de dikkate alarak sistem geliştirme ve düzenleme yapmak gerekiyor. Sistemin, saf, yerli, birebir taklit olması gerekmiyor. Melez (hibrit) yöntemlerle, toplumun çoğunluğunun kabulüne mazhar olabilecek anayasalar hazırlanabilir. Demokratik, yargı denetiminden uzak, erkler ayrılığı etkisizleştirilmiş, bir yönetim şeklinin adının “başkanlık” olması, niteliğini değiştirmiyor.

“Her undan baklava, her odundan oklava olmaz” diye derinlikli felsefi bir atasözümüz vardır. **En ideal anayasayı hazırlasak, onu anlamlı ve kalıcı kılacak olan, bireylerin demokrasi, hukuk ve adalet bilincidir.**

ABD'nin 1787 yılında, yani 236 yıl önce yazdığı, toplumca kutsal bir metin gibi kabul edilen, saygı gören, güvenilen bir anayasanın benzerini biz niye yazamıyoruz ve yazmayalım ki?

Bugüne değin plebisit yöntemlerle, özel mutfaklarda hazırlanan anayasa metinlerini noter gibi onayladık. Veya gerekçe sunamadan reddetmek zorunda kaldık.

Doğrudan demokrasi yöntemi ile, öneri sunarak, tartışarak, müzakere ederek, halktan süzülerek gelen bir anayasamız ol(a)madı. Sayın **Prof. Dr. Kemal Gözler Bey**'in de bu konularda yazılmış kitapları ve makaleleri vardır. Ayrıca, anayasa.gen.tr web sitesine de bakılabilir.

Meclis marifetiyle yeni bir anayasa yapmanın zorluğunu kabul ediyorum. Zaten seçim barajının %07 olmasından kaynaklanan tam temsil sorunumuz var. Meclisin veya bir komisyonun hazırladığı bir anayasa metnini halk oylamasıyla %90 oy ile onaylasak bile, hazırlık aşamasında milletin geneli, çeşitliliği, iradesi Fikri, önerisi katışmadığından demokratik bir anayasa olmuş diyemeyiz.

10 farklı kitabından istifade ettiğim Sayın **Prof. Dr. Sami Selçuk Bey**'in bu konuda güzel bir önerisi var. Truva Yayınları, Haziran 2010, Doğru Çözüm: Yepyeni bir anayasa adlı 246 sayfa kitabının farkı bölümlerinde özetle şöyle bir öneri sunuyor: “Meclis tali kurucu iktidardır. Asli kurucu iktidar hukuki anlamda milletin tamamı ise, Yepyeni bir anayasa yapabilmek için ille de bir darbe beklemeye gerek yok. Bunu uzlaşa ile çözebiliriz. Yeni bir kanunla ‘**Kurucu Kurultay**’ oluşturabiliriz. Daha sonra 10 yıl kadar resmi bir görev almayacak olan, toplumun farklı kesimlerinden oluşabilir bu kurultay. Akademisyenler, bu alanda

söyleyecek sözü olanlar, hukukçu, sanayici, sanatçı, yazar, politikacı, Barolar Birliği, TOBB, TMMOB ve en az %1 oy almış partilerin temsilcilerinden oluşur kurultay üyeleri.”

Çoğulcu, katılımcı, demokratik, yerinde, mantıklı, kabul edilebilir, sürdürülebilir, tartılabilir. Dikkate değer bir yöntem değil mi?

İşte ben de böyle bir yöntemle yoğrulabilecek bir öneri sunmaktayım.

TBMM’de grubu bulunan tüm partiler, Barolar Birliği ve diğer yüksek yargı organları, deneyimli akademisyenlerin de katkılarıyla, dünyaya örnek olacak bir anayasa hazırlayabiliriz.

Böylece milletin parti parti, vatanın parsel parsel bölünme ihtimalini minimize etmiş oluruz.

Yanlışlarını göremeyenlere, görse de vazgeçmeye kıyamayanlara, **Albert Einstein’** den kulaklara küpe olabilecek bir söz paylaşayım: “Bir bilim insanının acil ihtiyacı olan üç şey vardır: masa, sandalye ve tüm yanlışlarını içine atabileceği bir çöp sepeti.”

Anayasanın halk iradesiyle şekillenmesi gerektiğini de Thomas Paine ne güzel dile getirmiş:

“Anayasa, yönetimin değil, o yönetimi kuran halkın eylemidir”

Ben kimim ve neden böyle bir anayasa öneri metnini kaleme alıyorum: “Aşk ile bağlı/bağımlı, gönüllü, bir insanlık hukukçusuyum.”

İnsanlık havuzunda yıkanmış, medeniyet deryasında durulanmış, bilimle kanatlanmış, sanat, etik,

estetik, mantık değerleriyle donanmış, hedefe odaklanmış, inanç, ümit ve cesaretle şahlanmış nesiller yetiştirmek istiyorsak; yasa, kural ve uygulamalarımız, adaletin en zirve noktasını temsil etmelidirler.

Fuzulî'ye sormuşlar: “sevmek mi daha önemli, yoksa sevilme mi” diye. O da cevap olarak: “samimiyet yoksa, bana göre ikisi de fuzuli” demiş. Yaşamı ve gayesini bu kadar kısa özetlemek herkese özgü bir yetenek değil tabi. Bugüne taşırırsak: **“Yasama, yürütme, yargı; kuvvet ayrılığı mı olmalı yoksa birliği mi”** diye sorgularsak:

“Toprağa insanca basmadıktan sonra, gönlümüzün frekansı, toplumla senkronize olmadıktan sonra, beynimiz ve onun direksiyonu zihnimiz; saygı, sevgi, şefkat, adalet, zarafet, mantık mesajları üretmiyorsa, **bana göre ikisi de fuzuli.**

Böyle yola çıktık. İnsana, insanlığa faydalı olmaktan başka bir şeye vaktimiz olmasa ve kalmasa gerek. Yoğun bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan, **anayasa önerimin** de ilginizi çekeceğini umuyorum. Demokrasinin özünde; güven, barış, mantık, ikna ve müzakere vardır. Erkler ayrılığında, birinin diğerine üstünlüğü yoktur., dolaylı bir iç ahenk vardır. Bu süreç ve karşılıklı iletişimde, dominant (baskın) bir güç ve iradenin yeri yoktur/olmamalıdır.

Ceketinizin cebinde, tam kalbinizin üstünde taşıyıp, sıkça başvuracağınız; özgürlükçü, adil, barışçıl, katılımcı, çoğulcu **bir anayasa önerisi** hazırladım. Buna benzer bir sistem zamanında geliştirilebilse ve uygulansaydı; ne **27 Mayıs** olurdu, ne **12 Mart**, ne **12 Eylül**, ne **28 Şubat**, ne **27 Nisan**, ne de **15 Temmuz**. Çünkü temsilde adalet,

sosyal adalet, denge, denetim ve gözetim mekanizmaları, çok güçlü, kalıcı ve verimli tasarlandı. Sağduyulu, sabırlı, serinkanlı ve sistematik hareket ederek, bu yolda yürümek gerekiyor. Önerdiğim sistemin, referandum ile en az %85 oran ile kabul edileceğine inanıyorum.

Her anayasada olması gereken genel hükümler, teknik içerikler; daha anlaşılır hale getirilerek, özüne sadık kalarak aynen korunmuştur.

Anadolu ruhunu canlı tutmadan, milli anlamda ittifakını sağlanmadan; iç huzuru, kalkınmayı, birlikteliği, sosyal dayanışmayı, beklentileri karşılayacak düzeyde tesis etmek mümkün değildir. Gelişen/değişen dünyanın, aksiyoner, etken bir aktörü olmak mümkün değildir.

Bu hamleyi ancak, tüm dengeleri sağlayacak olan, yeni, kalıcı ve **güçlü bir anayasa** ile başlatabiliriz. Suç ve Ceza karşısında mademki kanunları bilmemek bahane/ gerekçe kabul edilmiyor, öyleyse neden her yurttaşın kolayca anlayacağı ve özümseyeceği bir anayasa metni hazırlayamıyoruz?

İnsan onur, erdem ve haysiyeti temelli, hak, özgürlük ve adalet eksenli ve öncelikli bir anayasaya en kısa sürede kavuşmamız gerekiyor.

Lokal değer yargıları, ideolojiler, kimlikler, inançlar, bireysel görüş ve tercihlerden arındırılmış bir hukuk zihniyeti ancak **hukukun üstünlüğünü ve bağlayıcılığını** tesis edebilir.

Hukuk felsefesi, pozitif ve saf hukuk kuramı, buna benzer öngörü ve öğretilerle yüklüdür.

Bu mânâdaki hukuk bilincini; tabandan tavana veya tavandan tabana doğru yaymak her yurttaşın ideali ve ödevi olmak zorundadır.

Samsun, 10.09.2023

Ali Rıza Malkoç

Yararlanılan Kaynaklar (Dipnotlar) :

1. Prof. Dr. **Ergun Özbudun**, Türkiye’de Demokratikleşme Süreci, Bilgi Ün. Yayınları, S.3
2. Prof. Dr. **Ali Yaşar Sarıbay**, Demokrasinin sosyolojisi, Sentez yayıncılık, S.70
3. Engin Şahin, Siyaset ve Hukuk Arasında Anayasa Mahkemesi, İz yayıncılık, 2010
4. Prof. Dr. **Hayrettin Ökçesiz**, Hukuk Politikasından, Yeni İnsan Yayınevi, 2008, S.123
5. Pof. Dr. **Osman Can**, Yol Ayrımında, Timaş, Mart 2012, S.31
6. Prof. Dr. **İbrahim Ö. Kaboğlu**, İletişim Yayınları, 2018, Türkiye’nin Anayasa Gündemi, S.132.